

[ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ]

роль та участь ОГС

Довідкове видання підготовлене в межах проєкту «**Фенікс: Сила спільнот**», що реалізується **Фондом Східна Європа** за фінансової підтримки **Європейського Союзу**.

Зміст довідкового видання є виключною відповідальністю авторського колективу – **Григорія Борща, Георгія Титаренка, Віктора Ляха** – і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу та Фонду Східна Європа.

Поширюється безкоштовно.

Продаж і комерційне використання цього видання заборонені.

Редакторка-методологиня – **Каріна Кальник**.

Дизайн та верстка – **Олена Просєкова**.

Київ – 2025

ЗМІСТ

Список скорочень.....	5
Вступ.....	6
Розділ 1. Європейський Союз та його інституції	8
1.1. Що таке ЄС та його цінність для країн-членів.....	8
1.2. Європейський парламент	8
1.3. Європейська рада	9
1.4. Рада Європейського Союзу	10
1.5. Європейська комісія.....	11
1.6. Суд Європейського Союзу	12
1.7. Європейський центральний банк	12
1.8. Європейський суд аудиторів	12
Розділ 2. Як відбувається вступ до Європейського Союзу	13
2.1. Країни-члени ЄС	13
2.2. Критерії вступу до ЄС	14
2.3. Як перевіряють готовність країни-кандидата.....	15
2.4. Процедура вступу до ЄС	16
Розділ 3. Вступ України до Європейського Союзу: статус і наступні кроки	19
3.1. Історія руху України до ЄС.....	19
3.2. Наступні кроки на шляху до вступу України до ЄС	19
Розділ 4. Роль і шляхи участі ОГС в євроінтеграції України	22
4.1. Загальний огляд напрямків участі	22
4.2. Залучення до переговорів та законотворчих процесів.....	22
4.3. Моніторинг реформ і тіньові звіти.....	23
4.4. Інформування та просвітництво.....	24
4.5. Фінансова підтримка ОГС Європейським Союзом	24

Розділ 5. Практики участі українських ОГС в євроінтеграції	26
5.1. Опитування українських ОГС про їхню участь у процесах євроінтеграції України	26
5.2. Історія про опитувальник ЄС: співпраця довжиною у 5000 сторінок	30
5.3. Історія про Тіньовий звіт	32
5.4. «Пакет не потрібен»: історія про місцеву ініціативу, яка випередила національне законодавство	34
Розділ 6. Практики залученості ОГС країн-кандидатів	36
6.1. Чорногорія	36
6.2. Албанія	37
Розділ 7. Рекомендації для системного залучення ОГС до процесів євроінтеграції	39
7.1. Національна координаційна рада з питань участі ОГС у євроінтеграції	39
7.2. Модель координації євроінтеграційних процесів за участі громадянського суспільства	41
7.3. Державне фінансування участі ОГС у процесах євроінтеграції	43
7.4. Вебресурс для проведення консультацій з ОГС	44
Висновки	46

Список скорочень

- ▶ **ДЄС** – Договір про Європейський Союз
- ▶ **ЄЕСК** – Європейський економічний і соціальний комітет
- ▶ **ЄПС** – Європейська політика сусідства
- ▶ **ЄС** – Європейський Союз
- ▶ **Єврокомісія** – Європейська комісія
- ▶ **Європарламент** – Європейський парламент
- ▶ **ІЕД** – Інститут економічних досліджень та політичних консультацій
- ▶ **КМУ** – Кабінет Міністрів України
- ▶ **Координаційна рада** – Національна координаційна рада з питань участі ОГС у євроінтеграції
- ▶ **МФВ** – Міжнародний фонд «Відродження»
- ▶ **ОГС** – Організації громадянського суспільства
- ▶ **Представництво ЄС в Україні** – Представництво Європейського Союзу в Україні
- ▶ **Рада ЄС** – Рада Європейського Союзу
- ▶ **СКК** – Спільний консультативний комітет
- ▶ **Суд ЄС** – Суд Європейського Союзу
- ▶ **Платформа** – Українська Платформа Донорів
- ▶ **Уряд** – Кабінет Міністрів України
- ▶ **Урядовий офіс** – Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції
- ▶ **ФСЕ** – Фонд Східна Європа
- ▶ **ІРА** – Інструмент передвступної допомоги

Вступ

Україна стоїть на порозі історичних змін – остаточно реалізувати свій цивілізаційний вибір, зроблений фактично ще у далекому 1991 році, офіційно закріплений у Конституції держави у 2019, оформлений у статус країни-кандидата у 2022 і з червня 2024 втілюваний у переговорах про членство – стати повноправною частиною європейської спільноти, де поважають права людини, верховенство права та принципи демократії. Цей процес вимагає мобілізації зусиль усього суспільства, і особлива роль у ньому відводиться організаціям громадянського суспільства (ОГС). Вони є одночасно і партнерами держави, і вартовими демократії, і містком між владою та громадянами. Жодна країна не вступила до Європейського Союзу (ЄС) без потужної участі громадянського сектору на всіх етапах.

У 2025 році Фонд Східна Європа (ФСЕ) провів опитування щодо участі українських громадських організацій у процесах євроінтеграції України¹. Дані опитування свідчать, що прагнення долучатися до євроінтеграційних процесів серед ОГС є високим. Проте, на шляху до реалізації цього прагнення стоїть чимало перешкод: обмежені фінансові ресурси, брак знань, дефіцит кваліфікованих кадрів, слабка співпраця з органами влади тощо. Та попри ці труднощі, українські ОГС мають плани активно долучатися до процесів євроінтеграції, зокрема планують проводити інформаційно-просвітницькі кампанії, брати участь у пілотних ініціативах ЄС, проводити аналітичні дослідження тощо.

«Неочікувані фінансові та ресурсні труднощі також обмежили наші можливості щодо аналітичної роботи, адвокаційних кампаній та системної участі в діалозі з державними органами. Тим не менш, ми зберігаємо стратегічну зацікавленість у євроінтеграції та намагаємося брати участь у цих процесах у межах наявних ресурсів, долучаючись до профільних ініціатив, платформ і робочих груп» (громадська організація «Разом до успішного бізнесу», Вінницька обл.).

На фоні цих реалій – великих викликів і ще більших прагнень – було створено цей посібник. Його мета – надати українським громадським організаціям практичні знання про те, як вони можуть брати участь у процесі вступу України до ЄС. Прочитавши його, ви дізнаєтеся:

1. На момент публікації цього видання результати опитування не були опубліковані. Ознайомитися з результатами опитування можна на сайті Фонду Східна Європа

- ▶ що таке Європейський Союз та які органи влади він має;
- ▶ як відбувається вступ до ЄС та який поточний статус України на цьому шляху;
- ▶ яка роль ОГС у процесах євроінтеграції та які конкретні шляхи українські громадські організації можуть обирати, щоб до них долучатися;
- ▶ як українські ОГС оцінюють свою участь у євроінтеграційних процесах сьогодні;
- ▶ успішний досвід участі громадських організацій у процесах євроінтеграції в Україні та інших країнах-кандидатах на вступ до ЄС.

Це довідкове видання покликане допомогти українським ОГС перетворити їхній потенціал на реальний внесок у розбудову європейського майбутнього України. Адже, як влучно сформулював один із учасників дослідження ФСЕ:

«Ми переконані, що євроінтеграція – це не лише зовнішньополітичний курс, а й внутрішня трансформація країни, яка починається з громад і громадянського суспільства» (громадська організація «Разом до успішного бізнесу», Вінницька обл.).

Розділ 1. Європейський Союз та його інституції

1.1. Що таке ЄС та його цінність для країн-членів

Європейський Союз – це політичний та економічний союз 27 європейських країн, який був створений для забезпечення миру, стабільності та економічного процвітання в Європі.

Серед головних завдань ЄС – формування спільного внутрішнього ринку без кордонів, запровадження єдиної валюти євро, створення простору безвізових поїздок між країнами-членами, а також проведення узгодженої політики в таких сферах, як навколишнє середовище, енергетика, цифрова трансформація, права людини та багато інших. ЄС також має власну правову систему, яка застосовується до країн-учасниць, компаній і навіть громадян².

Членство в ЄС гарантує захист основних прав людини, включаючи соціальні, економічні та цифрові права, забезпечує високі стандарти охорони здоров'я, безпеки продуктів тощо. Країни-члени отримують доступ до численних програм фінансування інновацій, досліджень та розвитку бізнесу. Для багатьох країн членство в ЄС стало ключем до економічного зростання, стабільності й зміцнення демократичних інституцій.

ЄС має 7 головних керівних органів: Європейська комісія, Європейський парламент, Рада ЄС, Європейська рада, Європейський суд справедливості, Європейський центральний банк та Європейський суд аудиторів³. Що це за органи і яка їхня роль – розглянемо далі.

2. Офіційний портал
Європейського Союзу

3. Офіційний портал Україна – ЄС.
Європейська інтеграція

1.2. Європейський парламент

Серед усіх інституцій Європейського Союзу саме Європейський парламент є найближчим до людей. Це єдиний орган ЄС, який обирається громадянами напряму – під час загальноєвропейських виборів, які відбуваються кожні п'ять років. Кожен громадянин будь-якої країни-члена має право голосу, тому депутати Європарламенту – це прямі представники майже 450 мільйонів жителів ЄС. До складу Європарламенту сьогодні входить 720 депутатів⁴.

Парламент ділить законодавчу владу з Радою ЄС. Тексти законодавчих актів мають погодити обидві інституції, інакше вони не набудуть чинності.

Крім ухвалення законопроектів, Європарламент також має вплив на інші ключові процеси: він обирає голову Європейської комісії, затверджує або блокує склад єврокомісарів, а також ухвалює бюджет ЄС - величезний фінансовий інструмент, через який реалізуються європейські програми, зокрема, і в Україні.

1.3. Європейська рада

Коли йдеться про стратегічні рішення, які впливають на всю Європу, – у центрі подій опиняється Європейська рада. Це не парламент і не уряд, хоча формально вона відноситься до виконавчої влади ЄС. Європейська рада – це зустріч глав держав та урядів усіх 27 країн ЄС. Кілька разів на рік вони збираються разом, щоб визначити головні напрями розвитку Євросоюзу⁵. Ці зустрічі часто називають європейськими самітами. Саме на них вирішують, якою буде спільна позиція щодо безпеки, міграції, розширення ЄС, підтримки України або відповідей на світові виклики.

Рішення, які ухвалює Європейська рада, не мають форми законів. Тим не менш вони впливають на всі інші інституції: Європарламент, Єврокомісію, Раду ЄС. Бо саме лідери країн задають політичний курс, а інституції вже шукають, як його реалізувати.

4. Офіційний сайт Європейського Парламенту

5. Офіційний сайт Європейської Ради

Очолює Європейську раду Президент, обраний країнами-членами на 2,5 роки. Він не представляє жодної держави, а є нейтральним координатором. Його роль – допомогти досягти компромісів і сформулювати єдину позицію.

1.4. Рада Європейського Союзу

Рада Європейського союзу (також відома як Рада міністрів) – це ще один законодавчий орган ЄС. Якщо Європейська рада задає напрям, то Рада Європейського Союзу – це той орган, де ухвалюють рішення про конкретні європейські правила. Тут збираються міністри урядів усіх країн ЄС, і саме вони разом погоджують нові закони або політики⁶.

Хто саме з міністрів бере участь у засіданнях Ради ЄС – залежить від тем засідань. Наприклад, якщо розглядаються екологічні ініціативи, то за стіл сядуть міністри довкілля. Якщо обговорюють безробіття чи ринок праці – зустрінуться міністри соціальної політики та зайнятості.

Разом Європейський парламент і Рада ЄС є законодавчими органами ЄС. Ці дві інституції формально називаються Об'єднаним законодавцем. Тобто жоден європейський закон не буде прийнятий без погодження ними обома.

Для більшості рішень Ради ЄС використовується система кваліфікованої більшості, але в чутливих питаннях (наприклад, оподаткування чи зовнішня політика) потрібна одностайність. Це означає, що кожна держава-член ЄС фактично має право вето.

6. Офіційний сайт Ради Європейського Союзу

Іншими словами, Рада ЄС – це місце, де національні інтереси стикаються з необхідністю знайти спільне рішення, яке задовольнить усі 27 держав ЄС. Тут шукають баланс між різними позиціями, а тому дискусії можуть бути доволі жвавими. Завдяки цьому механізму закони ЄС справді враховують реалії і потреби кожної країни.

1.5. Європейська комісія

Європейська комісія – це виконавча влада Європейського Союзу. Вона відповідає за практичну реалізацію політики ЄС, керує бюджетом ЄС, стежить за дотриманням законодавства ЄС країнами-членами, пропонує нові закони та слідкує, щоб усі дотримувалися правил⁷.

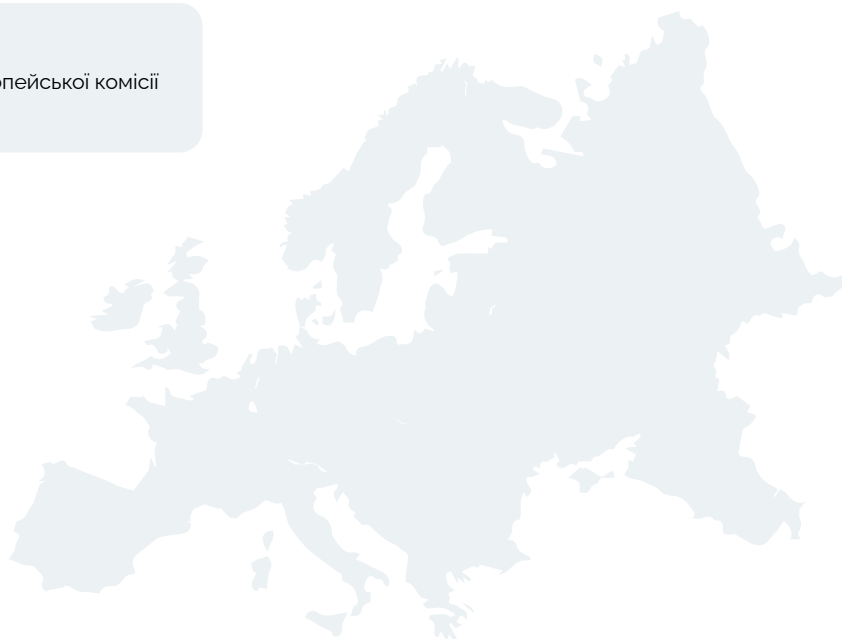
Єврокомісія складається з 27 комісарів – по одному від кожної країни-члена. Кожен із них не представляє свою державу, а діє в інтересах усієї Європи. Очолює Єврокомісію Президент, якого спільно визначають Європейська рада та Європейський парламент. Інші члени пропонуються урядами, але проходять слухання й затвердження в Європарламенті. Кожен комісар курує свою сферу: хтось відповідає за енергетику, хтось – за міграцію, хтось – за цифрові технології.

Пропонуючи нові закони, Єврокомісія проводить консультації з урядами, національними парламентами, експертами, бізнесом і громадськістю. Це дозволяє зібрати зворотний зв'язок ще до того, як законопроект надійде до Європарламенту і Ради ЄС.

На міжнародній арені Європейська комісія також має вагу. Вона веде переговори щодо торговельних угод, співпрацює з міжнародними організаціями і координує зовнішню допомогу. Наприклад, саме Єврокомісія формує політику розвитку для країн-партнерів, зокрема й України, і допомагає в реалізації програм підтримки.

7. Офіційний сайт Європейської комісії

1.6. Суд Європейського Союзу

Суд Європейського Союзу – це судова влада Європейського Союзу. Він забезпечує єдине тлумачення та застосування права ЄС у всіх країнах-членах, розглядає спори між інститутами ЄС та державами-членами, а також контролює законність дій європейських інституцій. Рішення Суду ЄС є обов'язковими для виконання всіма країнами-членами і мають пріоритет над національним законодавством⁸.

До Суду можуть звертатися не лише уряди, а й громадяни або організації. Наприклад, якщо вважають, що законодавство країни суперечить європейським нормам.

8. Офіційний сайт Суду Європейського Союзу

1.7. Європейський центральный банк

Європейський центральний банк разом із національними центральними банками утворює Європейську систему центральних банків і визначає таким чином грошову політику Єврозони (країн ЄС, які використовують євро замість національної валюти) та забезпечує стабільність цін, регулюючи грошову масу⁹.

9. Офіційний портал Україна – ЄС. Європейський Союз

1.8. Європейський суд аудиторів

Європейський суд аудиторів (Рахункова палата) здійснює контроль за належним використанням бюджету ЄС і оцінює управління фінансами¹⁰.

10. Офіційний портал Україна – ЄС. Європейський Союз

Розділ 2. Як відбувається вступ до Європейського Союзу

2.1. Країни-члени ЄС

ЄС є політичним та економічним союзом 27 держав-членів, які підписали установчі договори союзу і поділяють права та обов'язки членства.

Усього виділяють шість основних хвиль розширення ЄС.

Хвиля	Рік	Країни, що приєдналися	Ключові виклики
Утворення Європейської спільноти з вугілля й сталі	1951	Бельгія, Західна Німеччина, Італія, Люксембург, Нідерланди, Франція	Запобігання новій війні в Європі через об'єднання вугільних та сталеливарних ресурсів країн-членів і тим самим зв'язування економічних інтересів потенційних суперників
Перша хвиля	1973	Велика Британія, Данія, Ірландія	Вирівнювання економічних стандартів, адаптація торговельної політики
Друга хвиля	1981	Греція	Політична стабільність, економічна модернізація
Третя хвиля	1986	Іспанія, Португалія	Інституційне реформування, зменшення рівня безробіття
Офіційне створення ЄС	1993	Бельгія, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Сполучене Королівство, Франція	Врегулювання напруженості між державами-членами, які прагнули глибшої інтеграції (як складової глобалізації), чи навпаки, прагнули розширити суверенітет
Четверта хвиля	1995	Австрія, Фінляндія, Швеція	Адаптація соціальної політики та економічних стандартів ЄС до рівня країн, що приєдналися
П'ята хвиля	2004-2007	Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Литва, Латвія, Естонія, Словенія, Мальта, Кіпр, Болгарія, Румунія	Інтеграція постсоціалістичних економік, судова реформа, боротьба з корупцією
Шоста хвиля	2013	Хорватія	Впровадження верховенства права, адаптація до вимог єдиного ринку
Брексіт	2020	Вихід Сполученого Королівства	Розділення складних зв'язків та мінімізація негативних наслідків

2.2. Критерії вступу до ЄС

Щоб приєднатися до Європейського Союзу, ЄС висуває чіткі умови, яких країна-кандидат повинна дотримуватися. Основою для цього є Копенгагенські критерії, ухвалені у 1993 році¹¹. Вони охоплюють три ключові сфери: політичну стабільність і демократію, функціонування ринкової економіки та здатність виконувати зобов'язання, що виникають з членства.

Ці вимоги допомагають гарантувати, що нові члени здатні підтримувати європейські цінності: свободу слова, незалежність судової системи, прозоре управління, дотримання прав людини тощо. До того ж, окрім базових критеріїв, ЄС може визначати додаткові умови, пов'язані з реформами у сфері правосуддя, боротьбою з корупцією або захистом прав меншин¹².

11. Офіційний портал Європейського Союзу

12. Офіційний сайт Європейської комісії

Копенгагенські критерії вступу до ЄС

Категорії	Опис	Приклад реалізації в нових членах ЄС
Політичні критерії	Наявність стабільних демократичних інститутів, гарантії прав людини, ефективне державне управління	У Польщі перед вступом було проведено реформи судової системи та децентралізацію
Економічні критерії	Функціонуюча ринкова економіка, здатність витримувати конкуренцію в межах ЄС	Литва та Латвія лібералізували економіки, відкрили ринки для європейських інвесторів
Юридичні критерії	Здатність імплементувати та виконувати законодавство ЄС	Угорщина адаптувала правову базу у сферах охорони довкілля, конкуренції та правосуддя

Дотримання цих критеріїв перевіряється Європейською комісією у процесі переговорів щодо вступу, а їхнє виконання стає основною умовою для отримання статусу країни-члена ЄС.

2.3. Як перевіряють готовність країни-кандидата

Європейський Союз застосовує послідовну процедуру оцінки відповідності країни критеріям вступу. Вона складається з кількох основних етапів¹³:

1. Попередня оцінка

Європейська комісія готує регулярні звіти щодо прогресу країни в політичних, економічних і правових реформах.

2. Відкриття переговорів і реформ за главами

Країна-кандидат поступово і послідовно погоджує адаптацію в кожній з тридцяти п'яти глав і тематичних кластерів законодавства і стандартів ЄС¹⁴ (також відомі як *acquis communautaire* або *acquis*)¹⁵.

3. Моніторинг виконання реформ

До оцінки долучаються незалежні експерти, часто – громадські організації. Особливу увагу приділяють верховенству права, свободі ЗМІ, роботі державних інституцій.

4. Фінальне рішення

Якщо реформи успішні, то ЄС може ухвалити про приєднання. Якщо прогресу немає, процес перемовин можуть заморозити (як у випадку Туреччини)¹⁶, або висунути додаткові вимоги (як для Сербії чи Чорногорії)¹⁷.

Розглянемо вплив Копенгагенських критеріїв на реформи у Польщі, Румунії та Хорватії. У кожній з цих країн велику роль у просуванні реформ відігравали громадські організації, які піднімали питання корупції, демократії та прав людини.

13. Офіційний портал Європейського Союзу. EU enlargement

14. Офіційний сайт Європейської комісії. Chapters of the *acquis*

¹⁵ Термін *acquis* (або повна назва *acquis communautaire*) — це спеціалізований термін, який зазвичай не перекладають, а використовують в оригіналі. Українською його іноді пояснюють як «правовий доробок ЄС» або «досягнення Спільноти».

16. Офіційний портал Європейського Союзу. Türkiye

17. Офіційний портал Європейського Союзу. Enhanced EU engagement with the Western Balkans

Країна та рік приєднання до ЄС	Основні виклики перед вступом	Зміни після виконання критеріїв
Польща (2004)	Судова реформа, боротьба з корупцією	Запроваджено антикорупційні органи, посилено незалежність суддів
Румунія (2007)	Корупція у держсекторі, політична нестабільність	Розширено повноваження антикорупційного агентства
Хорватія (2013)	Низький рівень верховенства права	Модернізовано судову систему, посилено контроль за держзакупівлями

2.4. Процедура вступу до ЄС

Процес вступу до Європейського Союзу – це формалізований і поетапний механізм, який вимагає глибоких змін від країни-кандидата. Йдеться не лише про подання заявки, а про трансформацію законодавства, економіки, державного управління та політичних інституцій у відповідності до стандартів ЄС. Зазвичай від моменту подання заявки до фактичного вступу минає від 10 до 15 років¹⁸. Темп залежить від того, як швидко країна проводить реформи, адаптує законодавство та впроваджує зміни.

Юридичну основу процедури визначає стаття 49 Договору про Європейський Союз (ДЄС)¹⁹. Вона описує, як країна може подати заявку, які критерії мають бути дотримані і як відбувається оцінка її готовності. Проте формальні вимоги – лише частина історії. На практиці багато залежить від політичної волі держав-членів і здатності країни-кандидата впроваджувати реальні структурні реформи²⁰. Важливу роль у процесі відіграють також міжнародні угоди та спеціальні переговорні формати, у межах яких ЄС надає країнам-кандидатам рекомендації, технічну допомогу та фінансову підтримку.

20. Офіційний портал Європейського Союзу. Consolidated version of the Treaty on European Union, Article 49

18. How exactly do countries join the EU?

19. Офіційний портал Європейського Союзу. Consolidated version of the Treaty on European Union, Article 49

Для гармонізації з правом ЄС країна-кандидат має адаптувати своє законодавство до *acquis communautaire* – сукупності всіх норм і правил Євросоюзу²¹. *Acquis communautaire* поділена на 35 переговорних глав²² за 6 тематичними кластерами. Кожна з глав охоплює окрему сферу політики (оподаткування, безпека харчових продуктів тощо).

Найважливіші сфери реформ включають:

- ▶ Економічну адаптацію (забезпечення чесної конкуренції, прозорість державних закупівель, інтеграція до митного союзу);
- ▶ Юридичну трансформацію (незалежність судів, боротьбу з корупцією, дотримання прав людини);
- ▶ Соціальні стандарти (захист працівників, гендерна рівність, охорона довкілля).

Успішне виконання умов у кожній сфері – це необхідна передумова для «закриття» переговорної глави та переходу до наступного етапу. Процес контролюється Європейською комісією та незалежними експертами.

Щоб підтримати країни-кандидати у цих реформах, ЄС використовує низку інструментів:

- ▶ Інструмент передвступної допомоги (IPA) – надає фінансування для реформ у сферах юстиції, освіти, інфраструктури²³;
- ▶ Програми Twinning – дозволяють державним органам країн-кандидатів співпрацювати з колегами з країн-членів для обміну досвідом²⁴;
- ▶ Європейська політика сусідства (ЄПС) – платформа для тісної співпраці з країнами, які ще не мають статусу кандидата, але хочуть наблизитися до ЄС²⁵.

21. Офіційний сайт Європейської комісії.
Glossary, Acquis

22. Acquis communautaire

23. Офіційний сайт Європейської комісії.
Overview - Instrument for Pre-accession Assistance

24. Офіційний сайт Європейської комісії.
Twinning

25. Офіційний сайт Європейської комісії. European Neighbourhood Policy

Організаційно процедура вступу проходить у три етапи:

1. Отримання статусу кандидата.
2. Формальні переговори і впровадження реформ, щоб досягти стану готовності до вступу.
3. Формальне закріплення вступу до ЄС – підписання договору про приєднання, щойно переговори і реформи будуть завершені на задоволення і країни-кандидата, і ЄС.

Після підписання договору про приєднання країна-кандидат стає країною, що вступає до ЄС. Це означає, що очікується, що вона стане повноправним членом ЄС у дату, встановлену в договорі, за умов належної ратифікації договору. Для цього договір має бути підтриманий Європейською Радою, Єврокомісією та Європарламентом, підписаний представниками усіх членів ЄС, ратифікований країною-кандидатом і кожним членом ЄС за встановленими конституційними процедурами (парламентське голосування, референдум тощо).

Тим часом країна, що вступає до ЄС, користується спеціальними можливостями, доступними у цьому статусі: вона може коментувати проекти пропозицій, рекомендацій чи ініціатив ЄС, а також має статус «активного спостерігача» в органах та агентствах ЄС (має право висловлюватися, але не голосувати).

Усі деталі щодо умов членства, термінів його остаточного набуття, а також перехідні, фінансові та інші домовленості фіксуються у договорі про приєднання.

Розділ 3. Вступ України до Європейського Союзу: статус і наступні кроки

3.1. Історія руху України до ЄС

Від червня 2022 року Україна офіційно є країною-кандидатом на вступ до Європейського Союзу. Крім України, статус кандидата або потенційного кандидата на сьогодні мають ще вісім країн: Албанія, Боснія і Герцеговина, Грузія, Сербія, Молдова, Північна Македонія, Чорногорія та Туреччина²⁶.

У 1990-х роках Україна та Європейський Союз почали мати офіційні стосунки. Підписання Угоди про партнерство та співробітництво 1994 року поклало початок руху до ЄС. Угода про асоціацію, підписана та ратифікована в 2014 році, заклала основу для нових відносин між Україною та ЄС. У 2017 році був запроваджений безвізовий режим.

Головний поштовх був отриманий у 2022 році: 28 лютого 2022 року Україна подала офіційну заяву на вступ до ЄС, а вже в червні 2022 року Європейська рада визнала Україну країною-кандидатом²⁷. Це було зроблено в рекордно короткий термін – за чотири місяці з моменту подання заявки.

У грудні 2023 року Європейська рада ухвалила історичне рішення: відкрити переговори про вступ України до ЄС. Цьому передувала позитивна рекомендація Європейської комісії, яка оцінила прогрес України у виконанні ключових реформ. У червні 2024 року – після того як Україна виконала попередні технічні умови – Рада ЄС затвердила переговорну рамку.

26. Офіційний портал Європейського Союзу. EU enlargement

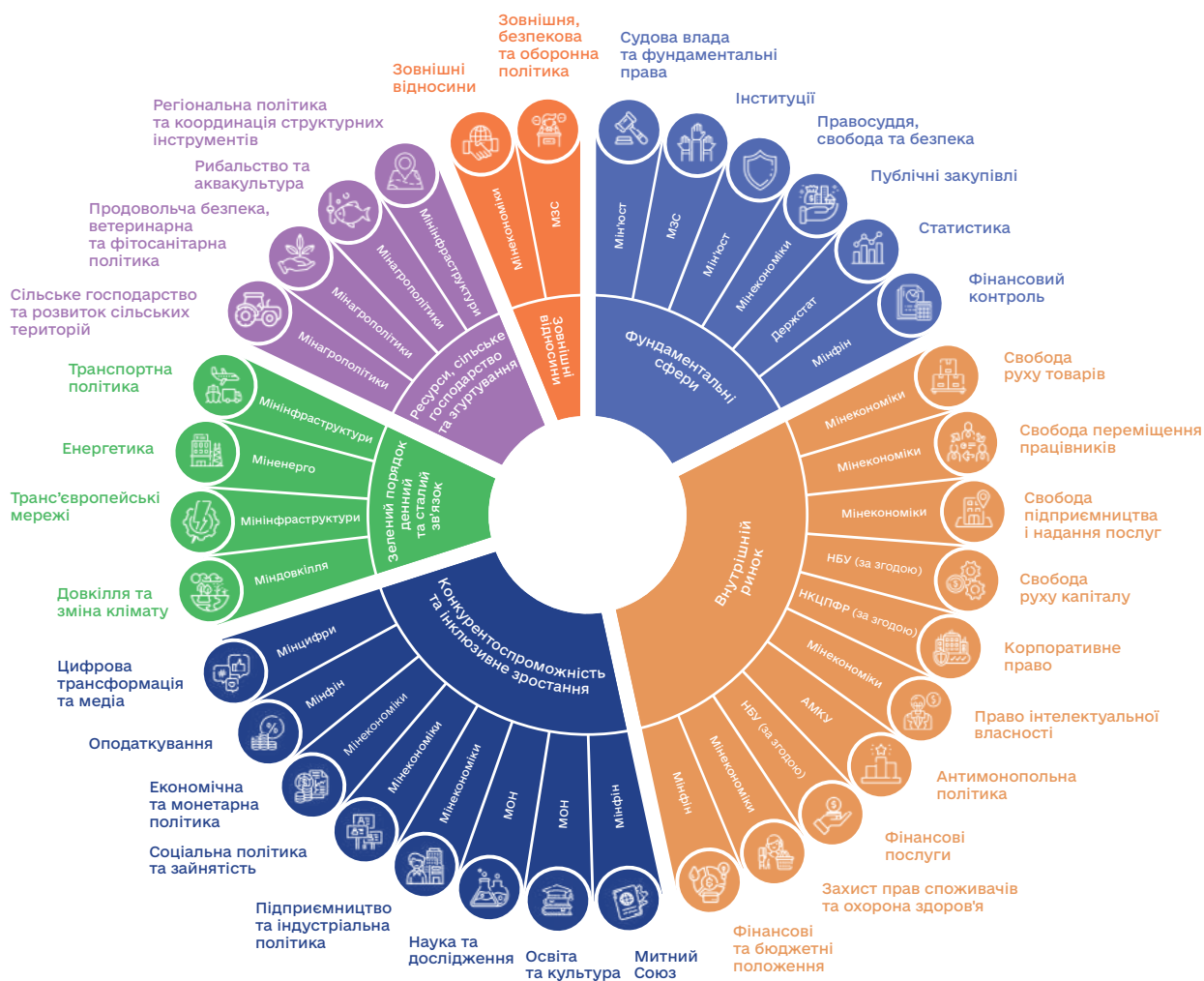
27. Урядовий портал. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС

3.2. Наступні кроки на шляху до вступу України до ЄС

Затвердження переговорної рамки офіційно відкрило процес переговорів про членство України в ЄС. Попереду ще кілька важливих кроків, які необхідно пройти, щоб Україна стала повноправним членом ЄС:

1. Відкриття та ведення переговорів по кластерах

Україна спільно з ЄС розпочала поетапні переговори за шістьма тематичними кластерами, які охоплюють 35 розділів *acquis communautaire*. Для кожного кластера сторони аналізують, що вже зроблено, що потребує змін, і визначають «дорожню карту». Це ключова частина процесу, яка покаже здатність України інтегруватися у спільний ринок ЄС.

Ілюстрація: Офіційний портал Україна – ЄС. Переговорні розділи та кластери

2. Оцінка готовності до вступу

Після завершення переговорів і закриття всіх розділів, Європейська комісія надасть свій фінальний висновок про готовність України до членства. Цей висновок базуватиметься на детальній перевірці виконаних реформ, стабільності інституцій, дотримання верховенства права та економічної стійкості.

3. Підписання Угоди про вступ

Якщо висновок буде позитивним, усі держави-члени ЄС мають одноголосно погодитися на підписання Угоди про вступ України до ЄС. Це також вимагає окремої згоди від Європейського парламенту. Після цього Угода стає політичною і юридичною основою членства.

4. Ратифікація Угоди всіма парламентами

Фінальний крок – це ратифікація Угоди про вступ усіма державами-членами ЄС, Європейським парламентом та Верховною Радою України. Лише після завершення цього етапу Україна стане країною-членом Європейського Союзу.

Реанімаційний пакет реформ розробив Трекер європейської інтеграції України – інтерактивний інструмент, який показує, які кроки на шляху до ЄС Україна вже пройшла і які їй ще залишається пройти²⁸. Крім того, Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції (Урядовий офіс) на своєму сайті публікує Таймлайн шляху України до ЄС²⁹. Тож детальніше стежити за процесами євроінтеграції можна на цих двох ресурсах.

28. Трекер європейської інтеграції України

29. Офіційний портал Україна – ЄС. Європейська інтеграція

Розділ 4. Роль і шляхи участі ОГС в євроінтеграції України

4.1. Загальний огляд напрямків участі

ОГС відіграють важливу роль на шляху до виконання Україною вимог і її вступу до ЄС. Саме неурядові організації, аналітичні центри, журналісти й активісти слідкують за прогресом реформ, виявляють проблеми, пропонують рішення. Їхня участь – це не лише контроль, а й співтворення змін, які наближають країну до європейських стандартів.

Для цього громадські організації мають у своєму розпорядженні широкий спектр напрямків впливу. Умовно їх можна поділити на кілька ключових груп:

- 1. Залучення до переговорів та законотворчих процесів:** ОГС надають експертну підтримку органам влади під час підготовки до переговорів про вступ, впливають на формування державної політики та законодавства для їх гармонізації з європейськими нормами.
- 2. Моніторинг реформ і тіньові звіти:** ОГС здійснюють незалежний контроль за виконанням Україною своїх зобов'язань та відповідністю реформ стандартам ЄС, надають європейським інституціям альтернативний, незалежний погляд на стан справ в Україні.
- 3. Інформування та просвітництво:** ОГС пояснюють складні євроінтеграційні процеси суспільству.

Кожен із цих напрямів дозволяє ОГС робити вагомий внесок у процес євроінтеграції України.

4.2. Залучення до переговорів та законотворчих процесів

Восени 2024 року уряд формалізував участь ОГС у переговорній структурі з ЄС³⁰. Було створено 36 робочих (переговорних) груп по кожному кластеру та розділу *acquis communautaire*, до яких могли долучитися і представники ОГС³¹. Учасники груп аналізують українське та європейське законодавство, готують аналітичні матеріали, проєкти нормативно-правових актів, експертні

30. Урядовий портал. Постанова КМУ, № 987 від 27 серпня 2024 р.

31. Щодо залучення представників громадянського суспільства до переговорного процесу

висновки та інші важливі документи. Це дозволяє представникам ОГС надавати свої експертні оцінки, висловлювати аргументовані зауваження щодо різних аспектів процесу та ініціювати пропозиції, які можуть покращити втілення реформ, необхідних для євроінтеграції. Тож участь у цих групах ОГС значно підвищує якість переговорного процесу.

Наразі переговорні групи сформовані, але ті представники громадськості, які не увійшли до складу груп, все одно можуть долучатися своєю експертизою до формування переговорних позицій та нормативно-правових актів – чи-то через партнерство з тими організаціями, які вже входять до складу груп, чи-то шляхом подання власних пропозицій безпосередньо до Урядового офісу³².

4.3. Моніторинг реформ і тіньові звіти

Громадські організації можуть самостійно відстежувати, як Україна виконує свої євроінтеграційні зобов'язання, а за результатами моніторингів готувати незалежні аналітичні матеріали та проводити адвокаційні кампанії (зокрема залучаючи допомогу західних партнерів) задля просування необхідних змін.

Крім того, Представництво ЄС в Україні замовляє у фахових ОГС так звані тіньові звіти. Вони дозволяють більш об'єктивно зрозуміти прогрес реформ (особливо у таких важливих сферах як боротьба з корупцією, судова реформа тощо), виявити проблемні зони та напрацювати шляхи вирішення проблем. Ці звіти називають «тіньовими», бо вони не є офіційними державними документами, проте Єврокомісія використовує їх при підготовці своїх щорічних звітів про розширення. Формат тіньових звітів є традиційним при інтеграції країн-кандидатів до ЄС і забезпечує багатосторонній погляд на прогрес реформ³³.

Таким чином, роль ОГС у євроінтеграційних процесах зростає, адже вони стають додатковим джерелом правдивої інформації для європейських партнерів, допомагаючи їм краще розуміти реальний стан справ в Україні та пропонувати рекомендації, що враховують реальні прогалини в імплементації реформ.

32. Як Україна рухається до ЄС? Ключові процеси євроінтеграції

33. Shadow Report: civil society's assessment of the fight against corruption and European integration

4.4. Інформування та просвітництво

Успішна євроінтеграція потребує широкої суспільної підтримки. Без розуміння переваг та можливостей, які відкриває членство в ЄС, громадяни можуть стати жертвами популістських настроїв або втратити мотивацію підтримувати необхідні, але іноді болісні реформи.

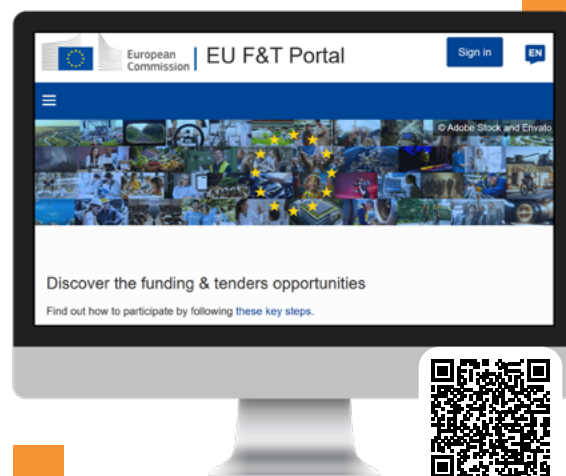
На відміну від державних інституцій, які можуть сприйматися як зацікавлені сторони, довіра до громадських організацій вища, адже вони здатні надавати більш об'єктивну та збалансовану оцінку досягнень і викликів на шляху до європейської інтеграції. Тому проведення просвітницької діяльності про євроінтеграцію України (організація конференцій, навчальних програм та інших заходів, створення подкастів, відеороликів, підготовка медійних матеріалів тощо) – ще одне важливе завдання ОГС.

4.5. Фінансова підтримка ОГС Європейським Союзом

Європейський Союз надає значну підтримку українським громадським організаціям, що працюють над євроінтеграцією.

Щоб підтримати Україну під час реформ і переговорного процесу, від 1 березня 2024 року запрацював механізм Ukraine Facility³⁴. Його бюджет – 50 мільярдів євро на 2024-2027 роки. Ці кошти забезпечать фінансування відновлення та реконструкції інфраструктури; модернізацію економіки за європейськими стандартами; підтримку антикорупційних інституцій, цифрових реформ, ринку праці, екології; підготовку державного апарату до імплементації норм ЄС.

У березні 2025 року у межах ініціативи Team Europe Європейський Союз разом із державами-членами – Швецією та Німеччиною – оголосили про виділення 44 мільйонів євро. Це фінансування спрямоване на підтримку українських ОГС³⁵, а особливий акцент зроблено на підтримці гендерної рівності та подоланні наслідків війни.

34. Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу

35. EU, Sweden and Germany announce €44 million funding for Civil Society, including €6 million on gender equality

Велика програма підтримки Ukraine2EU – EU Integration Support Programme for Ukraine покликана допомогти Україні у підготовці до членства в ЄС через надання стратегічних рекомендацій та експертної підтримки органам влади, які очолюють процес реформ. У межах цієї програми у липні 2025 року на конференції з відбудови України в Римі ЄС оголосив про виділення 1,5 мільйона євро для фінансування залучення українських громадських організацій до гармонізації українського законодавства з *acquis* та сприяння реформам для вступу в ЄС³⁶.

Ці та інші програми надають фінансування організаціям усіх розмірів і напрямів діяльності. Особливу увагу ЄС приділяє посиленню потенціалу малих та середніх ОГС.

Крім того, Представництво ЄС в Україні працює з партнерськими організаціями, які керують програмами субгрантування для інших громадських організацій. Це такі організації:

- ▶ Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ) (irf.ua/en/grants/contests/)
- ▶ 100% Життя Рівне (network.rv.ua/opportunities/)
- ▶ ICAP Єднання (ednannia.ua/en/programs/)
- ▶ Фонд Східна Європа (ФСЕ) (eef.org.ua/en/konkursy-grantiv/)
- ▶ Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ier.com.ua/en/)

Інформацію про субгранти та інші можливості можна знайти на сайтах цих організацій, а також на сайтах³⁷:

- ▶ EU4Ukraine (eu4ukraine.eu/category/opportunities-ua)
- ▶ Facebook сторінка представництва ЄС (facebook.com/EUDelegationUkraine)
- ▶ Європейського простору (euprostor.org.ua/opportunities)
- ▶ Ресурсного центру «Гурт» (gurt.org.ua/news/grants/)
- ▶ Громадського простору (prostir.ua/category/grants/)

36. EU launches €1.5 million call through Ukraine2EU Programme to boost civil society's role in Ukraine's EU accession

37. Можливості отримання фінансування ЄС для проєкту вашої ОГС!

Розділ 5. Практики участі українських ОГС в євроінтеграції

5.1. Опитування українських ОГС про їхню участь у процесах євроінтеграції України

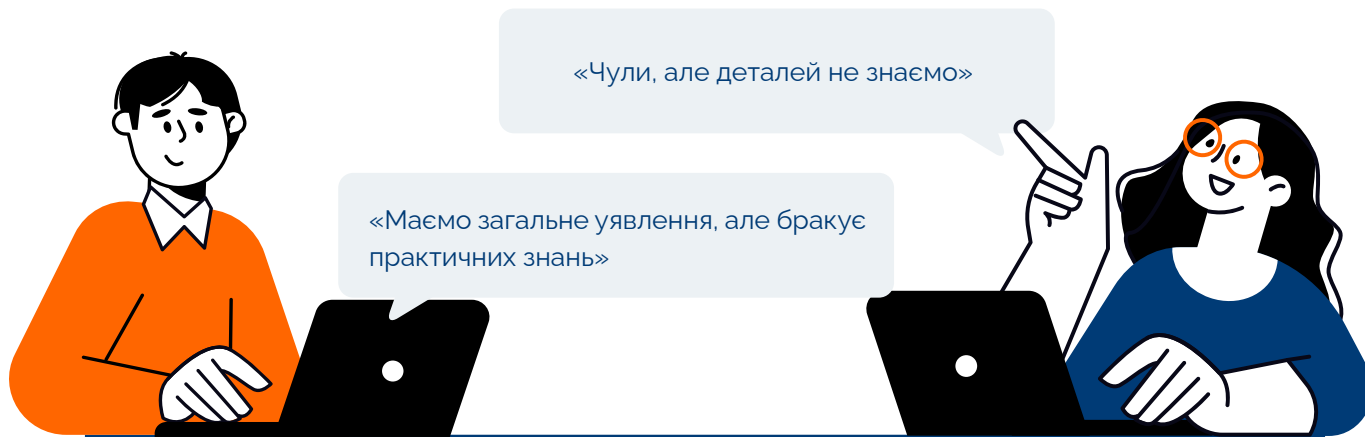
У квітні 2025 року ФСЕ провів опитування українських ОГС щодо їхньої участі у процесах євроінтеграції. В опитуванні взяли участь 40 ОГС з усіх регіонів України. Воно охопило як відомі всеукраїнські організації, так і регіональні й локальні ініціативи, що працюють у різних сферах: освіта, культура, захист довкілля, соціальні послуги, права людини, громадський моніторинг, адвокація тощо. Це опитування дозволяє побачити, як українські громадські організації сприймають свою роль у євроінтеграції, з якими викликами стикаються та якої підтримки потребують³⁸.

Опитування засвідчило, що українські ОГС переважно позитивно оцінюють власну роль у просуванні євроінтеграційних змін, але рівень їхньої обізнаності про конкретні механізми, інструменти та можливості у цій сфері залишається посереднім. Лише кожна шоста організація (15%) вважає себе добре обізнаною про процеси вступу України до ЄС і заходи, спрямовані на підтримку цього курсу. Більша частина (45%) має загальне уявлення про євроінтеграцію, а третина респондентів (32%) «чули, але деталей не знають». Ще 8% організацій не знайомі з тематикою взагалі.

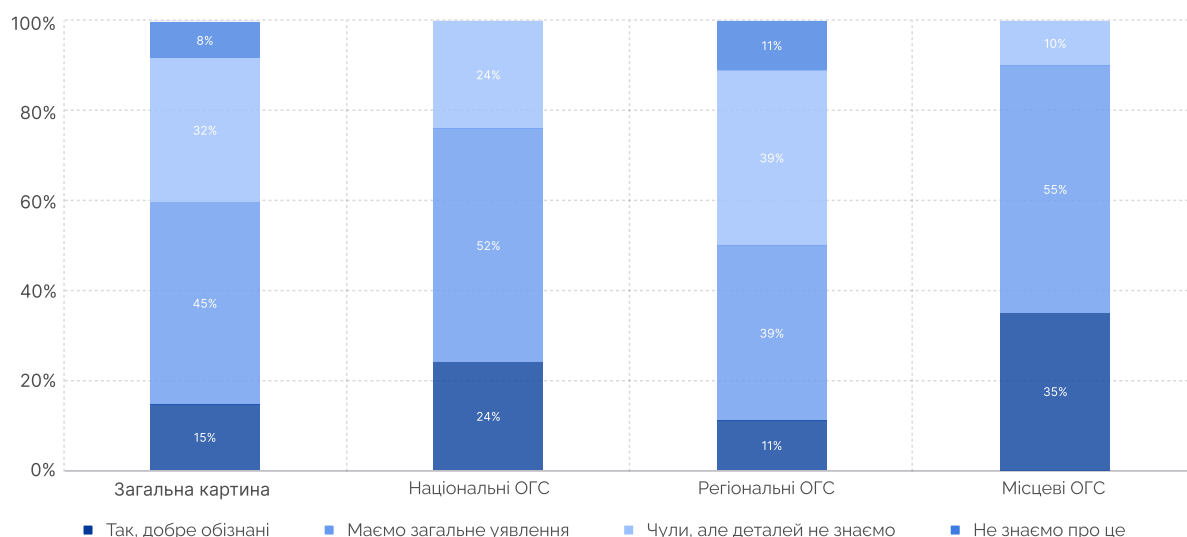
Варто наголосити, що навіть серед національних та регіональних ОГС немає стабільної впевненості у розумінні процедур, критеріїв, конкретних реформ, пов'язаних із євроінтеграцією, або уявлення про те, як саме громадські організації можуть впливати на ці процеси. Цей показник майже не залежить від регіону чи напряму діяльності організації: як правило, дещо активніше і краще орієнтуються ті, хто працює у сферах адвокації, громадського моніторингу, освіти, прав

38. На момент публікації цього видання результати опитування не були опубліковані. Ознайомитися з результатами опитування можна на сайті Фонду Східна Європа

Наскільки добре ваша організація обізнана про процеси вступу України до ЄС та заходи, спрямовані на підтримку цього процесу?

людини. Організації вузькоспеціалізовані, особливо у соціальних, гуманітарних чи культурних напрямках, рідше демонструють глибоке розуміння питань євроінтеграції.

Джерела інформації для ОГС різноманітні: це офіційні державні портали, розсилки міжнародних донорів, інформаційні майданчики профільних громадських мереж, соціальні медіа, але часто інформація є фрагментарною, несистемною, складною для сприйняття або недостатньою для практичного застосування. Значна частина організацій вказує на відсутність регулярного інформування, нестачу прикладних матеріалів, аналітики та роз'яснень щодо нових можливостей та змін у політиках.

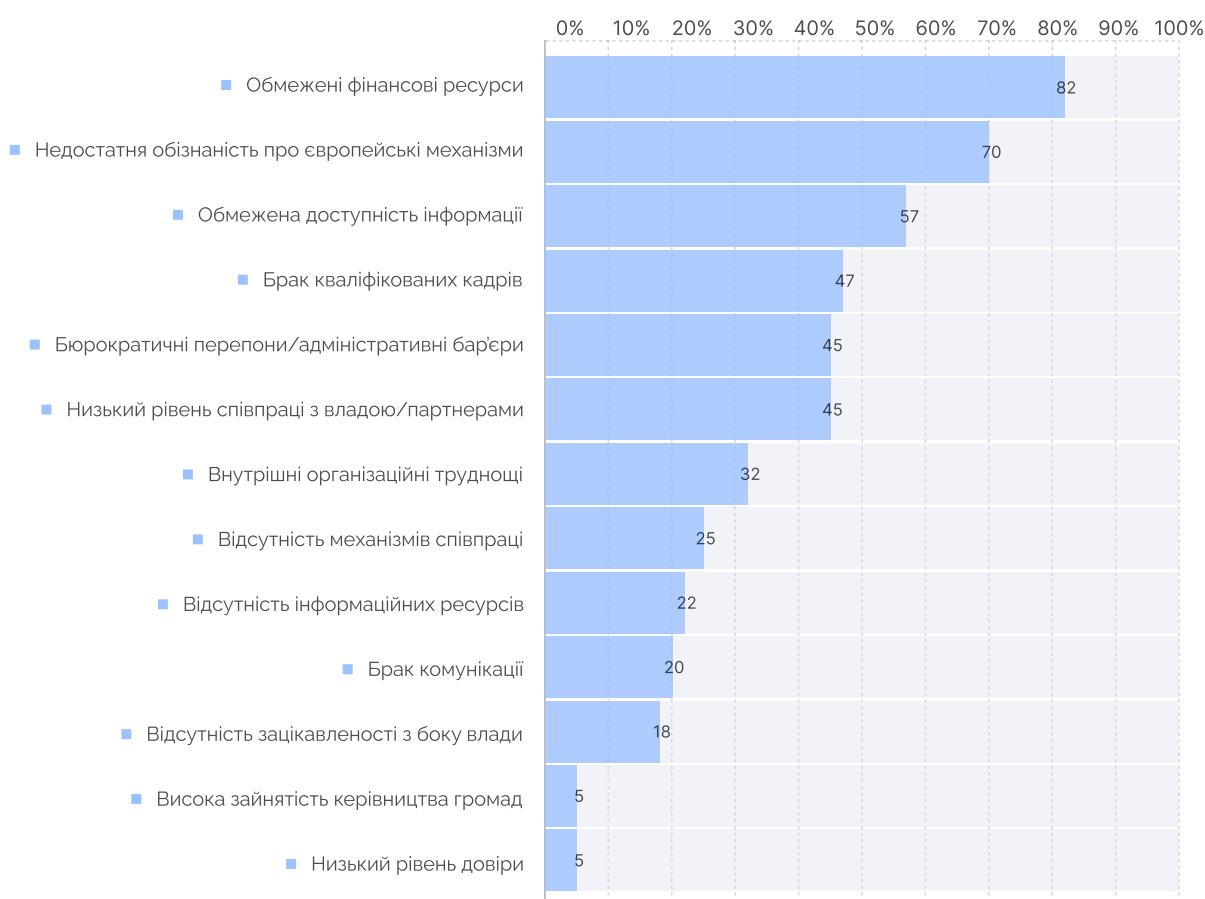
Серед перешкод, які мають найбільший вплив на участь ОГС в євроінтеграційних процесах, респонденти виділяють:

- 1. Обмежені фінансові ресурси.** Це наймасовіший і найбільш впливовий бар'єр: 82% організацій вказали саме на брак стабільного фінансування, що унеможливорює системну роботу, обмежує залучення фахівців, проведення досліджень, адвокаційних кампаній, участь у міжнародних проєктах тощо. Особливо гостро ця проблема стоїть для малих і місцевих ОГС, які часто не мають ресурсів навіть для базової операційної діяльності.
- 2. Недостатня обізнаність про європейські механізми та інструменти.** 70% організацій вказали, що їм бракує знань про те, які існують можливості для участі у євроінтеграційних процесах, як працюють європейські інституції, якими є вимоги до організацій, що прагнуть стати партнерами у реалізації реформ. Брак специфічної інформації про відкриті програми, конкурси, консультаційні майданчики, процедури залучення до розробки політик суттєво звужує поле для реальної участі.
- 3. Обмежена доступність інформації.** 57% ОГС скаржаться на складність пошуку та отримання актуальної інформації про конкурси, можливості навчання, відкриті консультації

з боку держави чи міжнародних партнерів. Досить часто інформація подається у формалізованому вигляді або взагалі не доходить до організацій, що працюють на місцевому рівні.

4. **Брак кваліфікованих кадрів.** Майже половина опитаних (47%) відзначила, що мають труднощі з пошуком і залученням експертів із питань євроінтеграції, проектного менеджменту, адвокації, оцінки впливу. Це особливо актуально для нових чи невеликих організацій, які не можуть запропонувати конкурентні умови праці або навчання.
5. **Низький рівень співпраці з владою.** 45% організацій відзначають відсутність реальних механізмів співпраці, формалізм консультацій, низький рівень довіри з боку органів місцевого самоврядування чи центральних органів влади. Часто ініціативи ОГС залишаються без відповіді, а залучення до розробки рішень носить декларативний характер.

Які основні перешкоди заважають вашій організації брати більш активну участь у процесах євроінтеграції України?

Повномасштабне російське вторгнення значно вплинуло на діяльність українських ОГС. 42% організацій відзначили суттєво негативний вплив війни на свою спроможність брати участь у процесах реформування та євроінтеграції, 32% – часткове погіршення умов для такої діяльності. Тіль-

ки кожна десята організація (10%) заявила про позитивний вплив – здебільшого це було пов'язано з розширенням партнерств, підвищенням довіри до громадського сектору та виникненням нових можливостей для залучення зовнішніх ресурсів.

Війна змусила багато ОГС радикально змінити свою стратегію: переорієнтувати ресурси на гуманітарну допомогу, підтримку внутрішньо переміщених осіб, волонтерство, психологічну підтримку та забезпечення базових потреб громад. Навіть ті організації, які раніше спеціалізувалися на моніторингу реформ чи адвокації, були змушені частково або повністю згорнути цю роботу на користь екстреного реагування. У низці регіонів це призвело до втрати експертизи, скорочення команд, «вигорання» лідерів, а також до переривання партнерських зв'язків із владою.

Проте, водночас, криза сприяла і певному зміцненню громадського сектору. Численні організації відзначили, що саме в екстремальних умовах війни ОГС стали основним носієм довіри й надії серед населення, продемонстрували гнучкість, адаптивність, здатність швидко навчатися і розширювати сферу діяльності. Для багатьох це стало стимулом до пошуку нових форматів участі у євроінтеграції, зокрема через інформаційно-просвітницькі кампанії, пілотні ініціативи, розвиток локальних мереж та об'єднань.

Багато респондентів відзначили, що війна стала поштовхом для переосмислення цінностей та пріоритетів: європейський вибір сприймається не лише як зовнішньополітичний курс, а як питання виживання, стійкості та розвитку громад, забезпечення прав людини, прозорості й підзвітності влади. Особливо це помітно у відповідях організацій, які працюють з молоддю, ВПО, людьми з інвалідністю, а також у регіонах, що зазнали найбільших втрат і руйнувань.

Не менш важливою тенденцією є зростання попиту на якісну інформацію, навчання, експертну підтримку. Організації дедалі частіше звертають увагу на потребу в гнучких, адаптивних освітніх програмах, простих інструментах участі, прозорих конкурсах і грантах, які враховують реальні умови роботи на місцях. Багато хто шукає нові партнерства не лише серед донорів, а й у колі інших ОГС, місцевої влади, бізнесу, міжнародних структур.

Попри всі виклики, українські ОГС демонструють високу готовність брати активну участь у євроінтеграційних процесах, зокрема проводити інформаційно-просвітницькі кампанії, брати участь у пілотних ініціативах ЄС, готувати аналітичні дослідження та долучатися до адвокації євроінтеграційних реформ.

«Попри усі труднощі, ми вважаємо, що наш поточний досвід – це основа для майбутнього включення в реформи, адже саме громадянське суспільство стало основним носієм стійкості та довіри в суспільстві» (ГО «Українська Волонтерська Служба», Одеська обл., національний рівень, адвокація, освіта).

5.2. Історія про опитувальник ЄС: співпраця довжиною у 5000 сторінок

28 лютого 2022 року, на п'ятий день повномасштабної війни росії проти України, Україна офіційно подала заявку на членство в Європейському Союзі. За процедурою, для отримання статусу країни-кандидата Україна мала заповнити опитувальник для оцінки готовності країни до початку переговорів про вступ до ЄС. 8 квітня 2022 року, під час візиту до Києва, Президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн передала цей опитувальник Президенту України Володимирі Зеленському. Вона припустила, що Україні знадобиться менше часу, ніж іншим країнам, для заповнення анкети. Зеленський, приймаючи теку, відповів: «Ми вам за тиждень на все відповімо, Урсуло»³⁹.

Опитувальник складався з двох частин: перша частина була присвячена політичним та економічним питанням (дотримання прав людини, незалежність судової системи, боротьба з корупцією тощо), а друга – відповідності українського законодавства праву ЄС. Перша частина опитувальника містила майже 370 запитань на близько 40 сторінках; друга – близько 2000 питань на майже 240 сторінках. Зважаючи на цей обсяг, обіцянка Президента дати відповіді за тиждень створювала величезний тиск. Додатковим викликом було й те, що відповіді на опитувальник потрібно було готувати англійською мовою. Тому в роботу з підготовки відповідей включилися представники різних ОГС.

У процесі написання відповідей на опитувальник було задіяно кількасот експертів, більшість з яких працювали поза держслужбою. У цій команді були навіть ті, хто опинився у тимчасовій окупації⁴⁰.

39. Євроінтеграція: Європейський Союз підтримує співпрацю громадянського суспільства і Уряду

40. Від «спринту» до «марафону» для вступу в ЄС: що показав Євросаміт громадських організацій

Щоб оптимізувати взаємодію, проводилися регулярні координаційні зустрічі за участю представників влади та громадськості. Ці наради дозволяли синхронізувати роботу всіх учасників процесу та уникнути дублювання зусиль. Громадські організації, насамперед, надавали експертні консультації з профільних питань. Вони ретельно аналізували чернетки відповідей та пропонували конкретні покращення, спираючись на свій багаторічний досвід роботи в різних сферах. Крім того, вони готували спеціальні аналітичні матеріали та складали довідки, які ставали основою для формування відповідей на питання опитувальника.

Спільні зусилля принесли вражаючий результат. Україна передала відповіді на першу частину опитувальника 18 квітня (за рекордних 10 днів), а на другу частину – 9 травня⁴¹. Усього відповіді зайняли 5000 сторінок (1 частина – 1170 сторінок, 2 частина – 3830 сторінок)⁴²! Це був абсолютний рекорд швидкості підготовки такого документу в історії розширення ЄС.

Як результат – 17 червня 2022 року Європейська комісія рекомендувала надати Україні статус кандидата, а 23 червня Європейська Рада прийняла відповідне рішення⁴³.

Успішний досвід співпраці під час заповнення опитувальника заклав основу для подальшої роботи. У вересні 2022 року ЄС запустив річний проєкт «Громадянське суспільство для післявоєнного відновлення України та готовності до ЄС», який продовжив системну взаємодію влади і громадськості на шляху до членства України в ЄС. Проєкт був спрямований на підвищення спроможності уряду та парламенту у подоланні наслідків війни та євроінтеграції і передбачав активне залучення громадських організацій до розроблення та впровадження необхідних для цього законів і політик⁴⁴.

Таким чином роль громадських організацій у заповненні опитувальника ЄС у 2022 році стала прикладом ефективної співпраці між державою та громадянським суспільством в критичний момент для країни. Кількасот експертів з різних організацій об'єднали свої зусилля для досягнення спільної мети – отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС.

Цей досвід продемонстрував, що українське громадянське суспільство є потужним ресурсом для євроінтеграції, здатним швидко мобілізуватися та надати якісну експертну підтримку. Успіх проєкту заклав міцний фундамент для подальшої співпраці у процесі переговорів про вступ до ЄС та реалізації необхідних реформ.

41. Україна відповіла на всі запитання ЄС: які подальші кроки

42. Офіційний портал Україна – ЄС. Опитувальник ЄС та відповіді на нього для набуття Україною статусу кандидата в ЄС

43. Урядовий портал. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС

44. Євроінтеграція: Європейський Союз підтримує співпрацю громадянського суспільства і Уряду

5.3. Історія про Тіньовий звіт

Щороку Європейська комісія готує Звіт, в якому оцінює прогрес виконання Україною євроінтеграційних реформ. У 2023 році вона підготувала перший Звіт⁴⁵. У ньому рекомендувалося розпочати переговори про вступ України до ЄС, а також надавався ряд рекомендацій стосовно реформ. Україна взялася за виконання рекомендацій і в 2024 році Уряд відзвітував Єврокомісії про результати⁴⁶.

Та для забезпечення більш об'єктивного погляду на стан українських реформ, у 2023 році Єврокомісія звернулася до українських ОГС і замовила у них альтернативний – тіньовий – звіт. На відміну від урядового Звіту, який охоплював інформацію щодо 33 переговорних розділів, головним фокусом Тіньового звіту був один розділ – розділ 23 «Правосуддя та фундаментальні права».

Робота над таким амбітним проектом вимагала об'єднання зусиль, тому профільні громадські організації об'єдналися в коаліцію, де кожна організація відповідала за свій напрямок: Лабораторія законодавчих ініціатив – «Судова реформа»; «Адвокат майбутнього» – «Реформа прокуратури» та «Реформа адвокатури»; Асоціація правників України – «Реформа юридичної освіти»; «Трансперенсі Інтернешнл Україна» – «Боротьба з корупцією», Центр прав людини ZMINA – «Захист основоположних прав та свобод».

Підготовка Звіту тривала з лютого по серпень 2024 року. Готуючи Звіт, експерти аналізували національне та міжнародне законодавство, проекти нормативно-правових актів; судові практики (України та Європейського суду з прав людини); дослідження та звіти державних і громадських інституцій, матеріали медіа, а також інформацію, отриману через запити на публічну інформацію. Крім того, щоб відобразити у Звіті альтернативні позиції, експерти провели понад 40 глибоких інтерв'ю з представниками різних неурядових організацій, науковцями та експертами⁴⁷.

Результатом став 538-сторінковий документ, який містив глибокий доказовий аналіз реального стану справ в Україні у визначених сферах.

Основні висновки стосувалися трьох блоків:

45. Офіційний сайт Європейської комісії.
Ukraine Report 2023

46. Урядовий портал. Україна передала Європейській комісії перший Звіт у межах Пакета розширення ЄС 2024 року

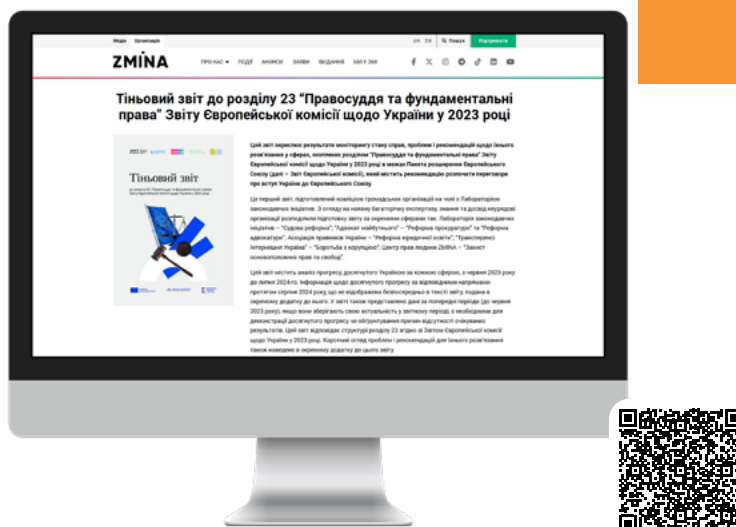
47. Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році

Верховенство права: Експерти наголошували, що в Україні досі немає єдиної стратегії судової реформи, а багато змін відбуваються під тиском громадськості та партнерів, а не системно. Було вказано на ризики для незалежності судової влади та проблеми у функціонуванні органів суддівського врядування.

Боротьба з корупцією: Звіт акцентував увагу на необхідності повноцінно відновити електронне декларування та звітування політичних партій. Експерти закликали врахувати недоліки попередніх антикорупційних програм при розробці нових.

Захист фундаментальних прав: Особливу увагу приділили викликам, пов'язаним з війною: захисту прав постраждалих від агресії, розслідуванню воєнних злочинів та забезпеченню свободи слова в умовах воєнного стану. Зокрема, було висловлено занепокоєння щодо спроб обмежити доступ до публічної інформації, наприклад, до судових рішень.

Загалом Звіт містив близько 350 конкретних рекомендацій для розв'язання нагальних проблем поточного етапу реформування цих сфер.

Готуючи свій новий Звіт (Звіт щодо прогресу України 2024), Єврокомісія використала обидва документи – урядовий Звіт і Тіньовий звіт⁴⁸. Багато зауважень та рекомендацій, представлених громадськими організаціями у Тіньовому звіті, Єврокомісія врахувала й у своєму Звіті.

48. Коаліція ГО презентувала Європейській комісії Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права»

49. Офіційний сайт Європейської комісії. Ukraine Report 2024

Таким чином, робота над Тіньовим звітом продемонструвала високу компетентність і спроможність українських ОГС та прямо вплинула на євроінтеграційний процес України.

У 2025 році громадські організації оголосили про початок роботи над другим Тіньовим звітом, який буде присвячений розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» та розділу 24 «Юстиція, свобода та безпека»⁵⁰.

5.4. «Пакет не потрібен»: історія про місцеву ініціативу, яка випередила національне законодавство

У червні 2021 року Україна прийняла Закон України «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України», який наблизив українське законодавство до європейських норм про скорочення споживання пластику⁵¹. З-поміж іншого, закон заборонив безкоштовно розповсюджувати будь-які пластикові пакети в торгових точках, закладах харчування та надання послуг.

Та ще за кілька років до прийняття закону львівська місцева громадська організація «Нуль відходів Львів» (Zero Waste Lviv) почала діяльність, спрямовану на обмеження використання пластикових пакетів у Львові.

Організація працювала у двох напрямках: адвокаційному і просвітницькому.

У 2018 році представники організації долучилися до складу робочої групи і допомогли розробити Рішення виконавчого комітету Львівської міської ради «Про обмеження комерційного використання одноразових поліетиленових пакетів у торгових мережах м. Львова», яке Львів прийняв того ж року⁵².

Наступного року організація провела велику просвітницьку кампанію. Для супермаркетів вона розробила рекомендації про те, як їм зменшити кількість пластику. Щоб донести проблему до містян, Zero Waste Lviv разом із Львівводоканалом зробили відеосюжети для місцевих новин про шкоду, яку наносять пластикові пакети міській інфраструктурі⁵³.

Того ж року організація провела просвітницьку кампанію «Без поліетилену». Вона включала такі активності:

50. Громадські організації розпочинають підготовку другого Тіньового звіту для Єврокомісії

51. Закон України «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України»

52. Львівська міська рада. Виконавчий комітет прийняв рішення про обмеження використання поліетиленових пакетів

53. Закон «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України» у питаннях і відповідях

1. Домовилися з кількома міжнародними торговельними мережами і на один день з деяких магазинних відділів цих мереж поліетилен прибрали повністю: заклади збільшили кількість паперових пакетів та запровадили продаж тканинних торбинок; замість одноразових рукавичок для набору вологих продуктів та випічки поставили щипці та прихватки; у відділі кулінарії пропонували дерев'яні ложки, виделки та ножі⁵⁴.
2. Щопівгодини заклади транслиували заклик до покупців поступово відмовлятися від пакетів.
3. Провели ряд навчальних програм з підвищення екосвідомості для продавців на касах та людей, які займаються замовленням і поставкою товарів, адже саме вони найбільше безпосередньо комунікують з мешканцями.
4. Інформували мешканців і роз'яснювали їм, в чому полягає шкідливість поліетилену⁵⁵.

Згодом кампанія «Без поліетилену» набула національного масштабу і стала всеукраїнською. Вона продемонструвала готовність бізнесу і громадян відмовлятися від одноразових пластикових пакетів і використовувати альтернативні види пакування.

Таким чином, завдяки своїй просвітницькій кампанії Zero Waste Lviv ще до ухвалення закону на державному рівні заклала основу для його успішного впровадження, підготувавши суспільство та бізнес до кращих практик у сфері захисту довкілля і наближення України до європейських екологічних стандартів.

54. Львів на день відмовився від поліетилену. Як реагують люди?

55. Мерія розпочинає просвітницьку кампанію «Без поліетилену»

Розділ 6. Практики залученості ОГС країн-кандидатів

6.1. Чорногорія

Чорногорія є країною-кандидатом на вступ до ЄС з 2010 року. Наразі вона визнана найпрогресивнішою країною-кандидатом у процесі розширення ЄС, відкривши всі 33 переговорні глави та тимчасово заклавши шість⁵⁶. Заявленою політичною метою Чорногорії є завершення переговорів до кінця 2026 року та досягнення повного членства в ЄС до 2028 року.

У Чорногорії діє Спільний консультативний комітет (СКК) – платформа, створена Європейським економічним і соціальним комітетом (ЄЕСК) разом із чорногорськими громадськими організаціями в межах Угоди про стабілізацію та асоціацію. СКК дає змогу громадянському суспільству відстежувати прогрес Чорногорії на шляху до членства в ЄС, формулювати спільні рекомендації для уряду Чорногорії та інституцій ЄС, обговорювати важливі питання та інформувати громадськість про виклики, що виникають у процесі вступу⁵⁷.

Громадські організації Чорногорії брали активну участь у розробці Планів дій за главами 23 і 24 *acquis communautaire*, які стосуються фундаментальних прав, боротьби з корупцією та правосуддя⁵⁸.

Саме в Чорногорії вперше була запроваджена практика безпосередньої участі неурядового сектору в переговорній структурі та всіх робочих групах⁵⁹. Такий підхід загалом суттєво вплинув на якість та довіру до євроінтеграційних реформ. Проте він мав і свої проблеми: громадськість відзначала непрозорість процесу відбору ОГС до складу груп та відсутність повного доступу до інформації, якою володіють робочі групи, зокрема звітів експертних місій ЄС, висновків Європейської комісії щодо ключового законодавства тощо⁶⁰.

56. Montenegro's path to the EU is not all smooth sailing

57. Montenegro

58. Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA II) 2014-2020

59. Вступ України до ЄС: як використати досвід Західних Балкан і яка роль громадянського суспільства

60. Civil Society Participation in National Policy Creation Related to EU Integrations of the Republic of North Macedonia

У своїх звітах про прогрес країни Єврокомісія відзначає залученість ОГС, але також додає, що «...часом роль ОГС є суто символічною» і рекомендує продовжувати роботу в напрямку забезпечення справжньої та змістовної співпраці між урядом та ОГС⁶¹.

6.2. Албанія

Албанія є країною-кандидатом на вступ до ЄС з 2014 року.

В Албанії зусилля щодо залучення громадянського суспільства до євроінтеграції поступово набирають інституційних обрисів. Основними інструментами цього процесу є два дорадчі формати: Національна рада з європейської інтеграції при парламенті⁶² та Платформа партнерства з європейської інтеграції⁶³.

Раду було створено у 2015 році як простір діалогу між громадянським суспільством, парламентом та урядом. Вона діє переважно у форматі консультацій щодо стратегій та законодавчих ініціатив, пов'язаних з курсом на ЄС.

Платформа, у свою чергу, має дещо іншу логіку: вона розроблена як постійно діючий механізм залучення не лише ОГС, а й науковців, представників місцевого самоврядування, бізнесу і профільних міністерств. В її рамках створено 33 тематичні круглі столи, кожен з яких відповідає розділу *acquis*. Платформа виконує одразу кілька функцій:

- ▶ сприяє обговоренню офіційної позиції Албанії щодо переговорів;
- ▶ є каналом консультацій щодо використання фінансової допомоги ЄС;
- ▶ дозволяє впливати на національне планування у сфері євроінтеграції.

Проте, попри амбітну архітектуру, участь громадського сектору в роботі цих структур залишається обмеженою. За даними опитування, проведеного в 2022 році серед 122 ОГС, лише 3% брали участь у роботі Національної ради, а 11% – у діяльності Платформи⁶³.

61. Офіційний сайт Європейської комісії.
Montenegro Report 2024

62. Law No. 15, dated 05.03.2015, "On the role of the Parliament in the integration process of the Republic of Albania in the EU"

63. Partnership Platform for European Integration

64. The Engagement of Albanian CSOs in the EU Accession Process: Challenges and Opportunities

Основна взаємодія з владою відбувається поза формальними рамками – через неформальні коаліції, громадські мережі та адвокаційні кампанії.

Цьому є кілька пояснень. По-перше, багато організацій не мають достатнього рівня експертизи, щоб брати участь у високотехнічному переговорному процесі. По-друге, інформація часто є фрагментованою або недостатньо доступною. По-третє, відсутність стабільного фінансування ускладнює можливість розбудови аналітичної спроможності організацій.

І все ж, у кількох сферах Албанія демонструє хороші практики моніторингу реформ з боку ОГС. Зокрема, країна підтримує формат тіньових звітів щодо виконання Угоди про стабілізацію та асоціацію між Албанією та ЄС. ОГС щороку подають свої альтернативні оцінки реформ і ці документи офіційно використовуються Європейською комісією для формування висновків про євроінтеграційний прогрес країни⁶⁵.

65. European Commission Albania Report 2022

Розділ 7. Рекомендації для системного залучення ОГС до процесів євроінтеграції

7.1. Національна координаційна рада з питань участі ОГС у євроінтеграції

Європейська інтеграція потребує постійної та структурованої участі громадянського суспільства. Щоб залучати ОГС системно, важливо створити дієвий майданчик для діалогу з усіма суб'єктами процесу, перш за все, урядом і парламентом, забезпечити стабільне фінансування експертної діяльності громадських організацій та впровадити сучасні цифрові інструменти для залучення широкого кола зацікавлених сторін.

Для системної участі ОГС у процесах євроінтеграції варто створити Національну координаційну раду з питань участі ОГС у євроінтеграції (далі – Координаційна рада). Її можна сформувати при Кабінеті Міністрів України (КМУ), адже саме КМУ координує весь переговорний процес, стежить за виконанням євроінтеграційних зобов'язань України, взаємодіє з донорами і працює з бюджетними питаннями. Це має бути жива і впливова платформа, а участь у ній має базуватися на відкритому конкурсі. Кожна ОГС – незалежно від розміру чи тематики – мусить мати шанс взяти участь у конкурсі.

Передусім Координаційна рада має стати інтелектуальним партнером держави у питаннях інтеграції до ЄС. Тому її завдання мають містити:

- ▶ участь у моніторингу та аналізі ключових політик у сфері євроінтеграції – за погодженням із членами Координаційної ради, на постійній основі;
- ▶ участь у скринінгу законодавства, розробленні дорожніх карт і моніторингу реформ;
- ▶ делегування представників до робочих груп, комітетів та дорадчих органів;
- ▶ забезпечення системної участі ОГС у переговорах із ЄС;
- ▶ надання позицій, зауважень та пропозицій до уряду, парламенту, секторальних міністерств щодо законопроєктів, стратегій, державних програм та реформ;
- ▶ участь у плануванні державного фінансування для ОГС, особливо в контексті програм підтримки демократії, прозорості та реформ;
- ▶ висунення пропозицій щодо включення представників ОГС до дорадчих органів при міністерствах та урядових інституціях, з прозорим механізмом делегування завдань;
- ▶ забезпечення інституційного діалогу між державою, суспільством і європейськими партнерами;
- ▶ забезпечення координації, обміну інформацією та напрацювання спільної позиції.

Організація роботи Координаційної ради може мати такий вигляд:

1. **Співголозування.** У Координаційній раді мають бути кілька співголів: один – з боку ОГС (обирають щороку закритим голосуванням), інші – від ключових органів влади (Урядового офісу, парламентського комітету з європейської інтеграції, Офісу Президента, платформи донорів і профільних міністерств). Такий склад дозволить забезпечити баланс і прямий зв'язок між секторами. Співголови мають відповідати за стратегічне спрямування, формування порядку денного, координацію між секторами, а також роботу Секретаріату Координаційної ради.

2. **Склад Координаційної ради.** До складу Координаційної ради мають належати уповноважені представники громадських організацій, затверджені співголовами. Також можуть створюватися тематичні підгрупи, наприклад, щодо цифрової трансформації, довкілля, судової реформи або освіти – залежно від євроінтеграційних пріоритетів.

3. **Секретаріат Координаційної ради.** Секретаріат Координаційної ради має забезпечувати організацію засідань Координаційної ради, їхнє супроводження, координацію з усіма сторонами, публікацію протоколів. Він має складатися з експертів громадського сектору, які володіють тематикою і вміють забезпечувати організаційні процеси.

4. **Формат роботи.** Основний формат – це особиста участь членів Координаційної ради. Проте можливі й онлайн-включення (гібридна модель), щоб залучити ширше коло учасників. До обговорень мають бути залучені також відповідальні за напрямки посадовці: заступники міністрів, представники Секретаріату КМУ, профільні аналітики, програмні директори ОГС, представники міжнародних партнерів.

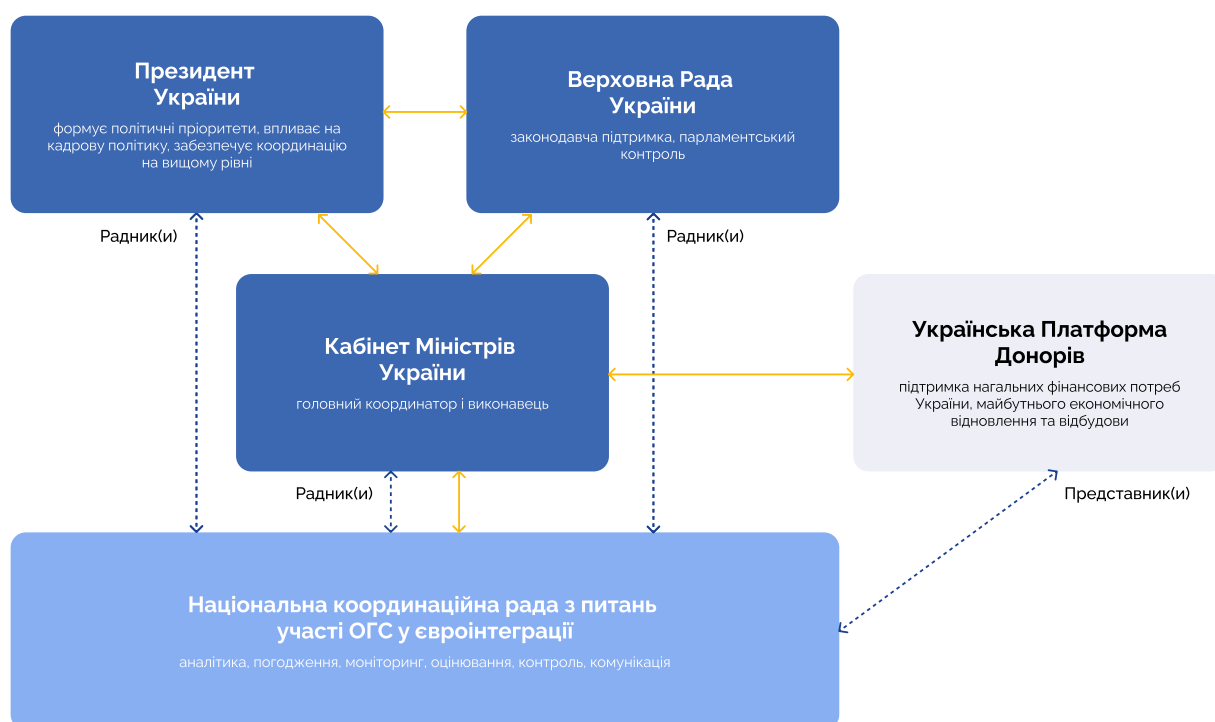
Сьогодні участь ОГС у формуванні євроінтеграційної політики має переважно епізодичний, точковий характер. Формально громадські організації можуть подавати пропозиції або брати участь у круглих столах, але такі активності не є частиною системних механізмів. Громадські ради при міністерствах призупинені на час війни, і участь ОГС в урядовому діалозі – якщо вона і є – часто залежить від персональних контактів або проєктного фінансування.

Національна координаційна рада з питань участі ОГС у євроінтеграції може це змінити. Вона може системно брати участь у процедурі скринінгу законодавства, допомагати уряду під час підготовки до переговорів щодо тих чи інших розділів *acquis*, долучатися до моніторингу допомоги ЄС і розробки дорожніх карт реформ. Саме така форма залучення дозволить перетворити експертизу громадянського суспільства на частину державного механізму ухвалення рішень.

Це особливо важливо, бо навіть ті організації, які сьогодні беруть участь у таких процесах, визнають: їм бракує доступу до інформації, технічних знань про переговорні глави, ресурсів і постійного представництва. Координаційна рада могла б забезпечити горизонтальний обмін знаннями, документами, аналітикою, а також координацію дій між різними зацікавленими сторонами.

7.2. Модель координації євроінтеграційних процесів за участі громадянського суспільства

Процес євроінтеграції України вимагає чіткої функціональної координації взаємодії між органами влади, громадянським суспільством і міжнародними партнерами. Схема нижче відображає модель координації євроінтеграційних процесів за участі громадянського суспільства, в якій кожен суб'єкт виконує визначену роль, не дублюючи і не підміняючи функції інших.

Примітка:

↔ пряма взаємодія

⋯⋯⋯ взаємодія через представників

Центром цієї моделі є Кабінет Міністрів України – головний координатор і виконавець внутрішньої політики у сфері євроінтеграції. Саме КМУ відповідає за міжвідомчу координацію, розробку рішень, звітування перед європейськими партнерами та реалізацію ключових зобов'язань України в межах Угоди про асоціацію та процесу євроінтеграції.

Водночас формування стратегічних пріоритетів та політичної волі здійснюється Верховною Радою та Президентом України. Президент задає вектор європейського курсу та впливає на кадрову політику в урядовій вертикалі. Верховна Рада забезпечує нормативну підтримку, ухвалюючи необхідні законодавчі рішення для просування євроінтеграційних реформ.

В усіх євроінтеграційних процесах гілки влади мають постійно взаємодіяти з громадянським суспільством, і така взаємодія потребує належного аналітичного забезпечення, моніторингу та

зворотного зв'язку. Цю функцію покликана виконувати Національна координаційна рада з питань участі ОГС у євроінтеграції. У щільній взаємодії з КМУ Координаційна рада забезпечує незалежний аналітичний погляд, моніторинг імплементації рішень, комунікацію з громадським сектором та погодження позицій, що мають бути враховані у державній політиці. Саме тут зосереджується експертиза, здатна впливати на якість ухвалених рішень і відповідність їх реальним потребам суспільства.

Щоб діалог між громадським сектором і гілками влади не залишився формальним, важливо інституціоналізувати точки постійного доступу. Може бути доцільним, щоб при Президенті, Верховній Раді та Кабінеті Міністрів функціонували радники з питань громадянського суспільства. Вони не є окремими центрами чи структурами впливу, але слугують для забезпечення комунікаційного мосту, сприяють врахуванню позицій громадських організацій у процесі ухвалення рішень, посилюють відкритість і підзвітність влади.

Окрему роль у цій моделі відіграє Українська Платформа Донорів (далі – Платформа)⁶⁶. Вона є майданчиком для координації міжнародної фінансової допомоги, підтримки відбудови, реформ і стабілізаційних заходів. Платформа не є державною структурою, але вона неперервно взаємодіє з Кабінетом Міністрів через делегованих урядом представників. Водночас важливо, щоб у її роботі був системно представлений і голос громадянського суспільства. Цю роль міг би виконувати представник чи представники Координаційної ради, який братиме участь у процесах підготовки і проведенні засідань Платформи. Його участь забезпечуватиме двосторонню комунікацію громадянського суспільства і міжнародних донорів, врахування позиції громадських організацій, дотримання пріоритетів і моніторинг ефективності використання міжнародної допомоги.

Зв'язки на пропонованій схемі формують не ієрархію, а функціональну модель, побудовану на принципах співвідповідальності, відкритості та партнерства. Кожен із суб'єктів має свою чітко

66. Українська Платформа Донорів

визначену роль, яка доповнює дії інших. Такий підхід створює передумови для справді якісної участі громадянського суспільства у процесі європейської інтеграції України, підтримки продуктивної багатосторонньої комунікації та суттєвого покращення якості управлінських рішень, що будуть ухвалені у цьому процесі, і таким чином пришвидшення досягнення його результату і цілей.

7.3. Державне фінансування участі ОГС у процесах євроінтеграції

Євроінтеграція – це не лише політична воля, а й щоденна робота, яку виконують, зокрема, і громадські організації. Якісна робота вимагає ресурсу: аналітика, експертиза, підготовка позицій, консультації з громадами – усе це потребує часу, людських зусиль і стабільного фінансування. Щоб участь громадського сектору в євроінтеграції була дійсно ефективною та системною, цю роботу необхідно підкріпити адекватним фінансуванням.

З огляду на це доцільним є створення окремого цільового фонду в державному бюджеті, який був би спрямований винятково на підтримку участі ОГС у процесі євроінтеграції. Такий фонд має покривати витрати на ключові напрямки діяльності:

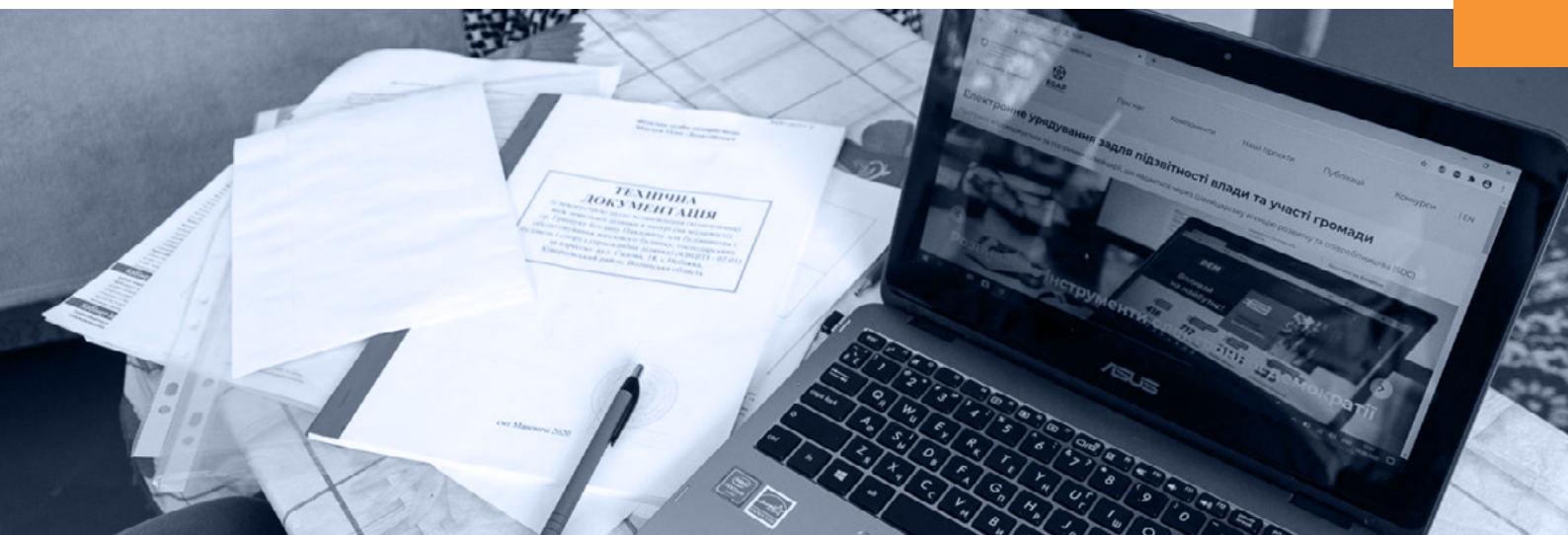
- 1. Підготовка стратегічних пропозицій і законопроектів.** Фінансування участі ОГС у розробленні політик, рекомендацій до стратегій, законодавчих ініціатив, робочих документів для переговорів із ЄС тощо.
- 2. Аналітична підтримка міністерств.** Фінансування залученості експертів від ОГС до написання звітів, обґрунтувань, аналізу відповідності українського законодавства *acquis* ЄС.
- 3. Участь у міжнародних подіях.** Фінансування участі представників ОГС у самітах, робочих зустрічах, офіційних делегаціях тощо.

Розподіл коштів має відбуватись відкрито і прозоро, через конкурс за тематичними пріоритетами, які погоджують з Координаційною радою.

Подаватися на фінансування зможуть ті ОГС, які мають досвід у сферах реформ, євроінтеграції, антикорупції, цифровізації тощо – незалежно від регіону чи розміру організації.

Фонд може адмініструватися Кабінетом Міністрів (або окремим уповноваженим агенством), але голос ОГС має бути врахований при формуванні пріоритетів і процедур.

Важливо, щоб громадські організації мали можливість не лише брати участь у конкурсах, а й представляти свої потреби та бачення на засіданнях Координаційної ради, пояснюючи, що саме потребує підтримки і чому.

7.4. Вебресурс для проведення консультацій з ОГС

Справжня демократична участь починається з можливості бути почутим, проте на сьогодні в Україні бракує ефективних каналів для діалогу між владою та громадянським суспільством. Створення спеціалізованого вебресурсу для проведення консультацій з громадськими організаціями могло б сприяти вирішенню цієї проблеми. Він міг би стати центром спілкування між владою, громадянами та експертними спільнотами під час процесу євроінтеграції. Взаємодіючи з таким вебресурсом, ОГС мали б можливість:

- ▶ бачити, над чим зараз працює уряд у межах євроінтеграції;
- ▶ брати участь у консультаціях щодо законів, політик, стратегій;
- ▶ залишати зворотний зв'язок і пропозиції;

- ▶ стежити за результатами і рішеннями, які були ухвалені.

Вебресурс також став би зручним інструментом для роботи Координаційної ради. Наприклад, з його допомогою можна проводити опитування, збирати пропозиції, визначити, що хвилює людей у регіонах, як вони сприймають реформи тощо.

Крім того, через цей вебресурс уряд міг би більш ефективно комунікувати про процеси євроінтеграції. Адже на кожному етапі переговорів – від скринінгу до закриття глав *acquis communautaire* – важливо знати реакцію суспільства. На цьому ресурсі можна було би бачити ці сигнали в режимі реального часу.

Законодавство не є єдиним аспектом євроінтеграції. Країна-кандидат має продемонструвати, що нові правила впроваджуються ефективно, прозоро та мають підтримку громадян. Не всі реформи сприймаються легко. Наприклад, будь-які зміни на ринку газу чи судової системи можуть викликати занепокоєння або опір. Уряд повинен публічно, обґрунтовано та доступно пояснювати ці теми, а не уникати їх. На цій сторінці можна було б публікувати пояснення, відповіді на запитання та запрошення до участі в дискусіях.

Технічно ресурс можна впровадити в уже наявний розділ «Громадянське суспільство і влада» на порталі kmu.gov.ua, додавши окрему сторінку, присвячену участі ОГС у процесі вступу до ЄС⁶⁷.

Технологічним підґрунтям для реалізації такої сторінки можуть стати напрацювання ФСЕ, які він розвивав у межах створення E-DEM – першої української платформи найбільш дієвих і затребуваних інструментів електронної демократії⁶⁸. Цілком доречним тут буде і реалізація механізму електронних петицій для громадських організацій, і механізму відкритої влади («Відкрите місто»), який дозволить звертатись за вирішенням певної проблеми сфери євроінтеграції до відповідального чиновника чи органу влади, і механізму консультацій з громадськістю для залучення ОГС, і окремих активістів до обговорення процесу євроінтеграції і окремих кроків на цьому шляху.

Конкретний технічний спосіб реалізації вебресурсу може бути предметом публічних обговорень і домовленостей. Важливим є те, що технології реалізації завдань, що стоять перед цим вебресурсом, вже існують, довели свою результативність і успішність, відпрацьовані у взаємодії зі значною кількістю споживачів, які, своєю чергою, вже також мають досвід користування і розуміння логіки їхньої роботи. У комплексі це має суттєво спростити залучення громадян і громадських організацій до участі у діалозі з урядом щодо євроінтеграції і покращити суспільну підтримку реформ.

67. Урядовий портал. Громадянське суспільство і влада

68. Платформа E-DEM

Висновки

Успіх України на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі неможливий без активної та фахової участі громадянського суспільства. ОГС забезпечують якість та прозорість реформ, їхню суспільну легітимність та сталість демократичних перетворень.

Українське громадянське суспільство має значний потенціал та унікальний досвід. Попри виклики воєнного часу, українські ОГС демонструють надзвичайну стійкість, адаптивність та готовність брати на себе відповідальність. Їхній досвід адвокації, моніторингу, надання допомоги та мобілізації громадян є безцінним ресурсом для євроінтеграційного процесу. Уже сьогодні вони можуть використовувати наявні для цього інструменти: налагоджувати конструктивний діалог з владою, готувати якісні експертні документи, об'єднуватися в потужні мережі та коаліції, активно долучатися до європейських програм підтримки громадянського суспільства.

Європейська інтеграція – це не лише технічна відповідність формальним стандартам, а розбудова такої України, де принципи демократії, верховенства права та поваги до людської гідності стануть повсякденною реальністю, а не декларативними гаслами. І саме активне, свідоме та відповідальне громадянське суспільство є гарантом цього перетворення.

Це довідкове видання покликане допомогти українським ОГС перетворити їхній потенціал на реальний внесок у розбудову європейського майбутнього України.